

LEHDISTÖN ALKOHOLIPOLIITTINEN ASEMOITUMINEN VUOSINA 1993–2000

Suomessa alkoholipoliittinen tilanne on jälleen kerran uusi, mutta nyt se on ehkä tulevaisuuden suhteen avoimempi kuin moneen vuosikymmeneen. Vuonna 1995 Suomesta tuli Euroopan unionin jäsen. Samalla tuli voimaan uusi alkoholilaki, joka lakkautti muut Alkon monopolit paitsi vähittäismyymälämonopolin, salli alkoholin siivon käytön yleisillä julkisilla paikoilla ja vapautti myös alkoholin mainontaa. Vapaus siis saavutettiin?

”Vapauttaminen” ei kuitenkaan tuonut tullessaan odotusten mukaista tapahtumien kulkua. Se toi mukanaan – mediajulkisuuden ja kansalaisten kaupunkikokemusten mukaan – julkisuuspöytäkirjan, julkisen kuseskelun, katuväkivallan, puistovandalismin ja nuorison juomatapojen riistämisen hallinnasta.

Jäljitän artikkelissani ”uusien” alkoholipoliittisten puhe- ja käytänteiden esiin murtautumista ja muotoutumista käyttämällä aineistona kuuden lehden (Helsingin Sanomat, Aamulehti, Etelä-Saimaa, Ilta-Sanomat, Iltalehti ja Kauppa-lehti) pääkirjoituksia vuosilta 1993–2000.

Kysyn, miten lehdet yhtäältä osallistuivat ja sitoutuivat pääkirjoitustensa kantaa ottavissa argumenteissa alkoholipoliittikan uudelleenjärjestelyihin ja miten toisaalta liberaalimman alkoholipoliittikan tullessa voimaan, alkoivat käsitellä alkoholin käyttöön liittyviä ongelmia.

Pääkirjoitukset ovat herkkiä mielipideilmaston ”indikaattoreita”. Niihin kirjautuu kannanottoja yhteiskunnan keskeisillä areenoilla käytyjen keskustelujen, esitettyjen argumenttien ja tehtyjen päätösten yhteiskunnallisesta painoarvosta. Niissä lehdet yhteiskunnan neljäntenä mahtina (vrt. Curran 1991, 92) esittävät laajojen kansanjoukkojen edessä tilannekartoituksen kyseenä olevasta asiasta ja yrittävät motivoida päättäjiä, viran-

omaisia ja kansalaisia yhteiseen toimintaan tunnustettuja ongelmia vastaan. Niinpä pääkirjoitukset tarjoavat oivallista materiaalia tarkastelulle, miten uudessa alkoholipoliittisessa tilanteessa suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisesta ja moraalista järjestyksestä on julkisuudessa neuvoteltu ja millaisia institutionaalisia tehtäviä alkoholikontrollille – sen eri muodoille, toimijoille ja kohteille – on tätä myötä kaavailtu.

ALKOHOLIPOLIITTIKKA JA KULTTUURISET TULKINTAKEHYKSET

Yleensä kulttuuri tarjoaa kunkin ilmiön ymmärrettäväksi tekemiseen useita eri tulkintakehyksiä. Yhteiskunnalliset käännekohtat tavallisesti kyseenalaistavat kehysten väliset vakiintuneet suhteet, minkä seurauksena alkaa keskustelu siitä, millaisten jäsenysten varassa uusi tilanne tulisi ottaa haltuun. Väkijuomakysymyksen suhteen kulttuurissamme on ollut käytössä useita vaihtoehtoisia, rinnakkaisia tai toisiinsa limittyviä tulkintakehyksiä tai puhe- ja kirjoitustapoja. Klaus Mäkelä (1976, 26) on esittänyt, että alkoholia on käsitelty Suomessa järjestyksellisen ja turvallisuuskysymyksenä, tuottavuusongelmana ja/tai kansanterveydellisenä ongelmana. Se, millaiseksi ongelmaksi alkoholi määritetään, luo seuraamuksia sille, millaisia interventioita ongelman poistamiseksi ollaan halukkaita tekemään. Kun alkoholi määritellään järjestyksellisen ja turvallisuuskysymykseksi, alkoholikontrollin päävastuu annetaan poliisille ja sosiaaliviranomaisille. Tuottavuusongelma-kehystyksenä etunäyttämöksi piirytävät työkuri ja työpaikalla tapahtuva hoitoonohjaus, kun kansanterveydellinen perspektiivi siirtää puolestaan vastuuta terveysviranomaisille.

1970-luvulla median alkoholipoliittisessa asemoitumisessa tapahtui siirtymiä perinteisestä järjestys- ja turvallisuuskäsitteestä alkoholia kansanterveydellisenä ongelmana (Mäkelä 1976), vapauskysymyksenä ja koti- ja nuorisopolitiikaksi (Piispa 1981) jäsentäviin hahmottamistapoihin. Erityisesti liberalismi nousi Etelä-Suomen suurten lehtien pitkäjänteiseksi alkoholipoliittiseksi linjaksi (Piispa 1991).

Liberalismi näki päivänvalon Etelä-Suomen lehdistössä jo 1950-luvulla. Tuolloin alkoholipoliitiikan vapauttamisvaade kehkeytyi vielä lehdistössä merkityskamppailuna rinnakkain raittiusliikkeen esittämien näkemysten kanssa. 1960-luvun puolivälissä keskustelukumppaniksi tai viholliseksi (aina sen mukaan, millaista linjaa Alkon johto kannatti) vaihtui Alko, jonka asema raittiusliikkeeseen nähden 1970-luvulta eteenpäin vahvistui vuosi vuodelta Alkon tuottaessa julkiselle keskustelulle tilastoinformaatiota, hallintoneuvoston kertomuksia ja tieteellistä tietoa (Piispa 1981, 127–136).

1970-luvun loppupuolella virallinen alkoholipoliitiikka oikeutettiin kytkemällä se niin sanottuun kokonaiskulutusteoriaan tai saatavuusteoriaan, joka käsittelee alkoholia koko väestöä koskevana kansanterveysongelmana. Teorian mukaan alkoholin saatavuuden helpottuminen johtaa kokonaiskulutuksen lisääntymiseen, mistä puolestaan seuraa kansanterveydellisten ongelmien kasvu (Bruun & al. 1975). Lisäksi 1980-luvulla saatavuutta rajoittava alkoholipoliitiikka liitettiin myös vahvemmin osaksi hyvinvointivaltiopoliitiikkaa (Yhteiskunnan ..., 1989).

Aina 1970-luvulta 1980-luvun puoliväliin saakka lehdistö suhtautui vielä suhteellisen myönteisesti alkoholipoliitiikan määrittelyyn kokonaiskulutuskysymyksenä, kansanterveydellisenä ongelmana ja hyvinvointivaltiopoliittikkana. 1980-luvun lopulla tilanne kuitenkin muuttui. Etelä-Suomen suuret lehdet ryhtyivät tarkastelemaan alkoholiasioita entistä suorasukaisemmin kuluttajan ja markkinoiden vapaustaisteluna valtiota, saatavuutta rajoittavaa alkoholipoliitiikkaa ja kansanterveysnäkökulmaa vastaan (Piispa 1991, 46–55).

1990-luvun alkoholipoliittisesta lehdistökirjoittelusta ei ole olemassa kartoitettavaa ja pitkäjänteistä analyysiä. Tutkimukset, joissa käsitellään 1990-luvun päihdekirjoittelua, ovat kohdistuneet melko lyhyeen ajanjaksoon (mm. Rantanen 1997; Piispa 1999) tai niiden tutkimuksellinen

polttopiste on ollut median ja yleisön välisessä suhteessa (Törrönen 1995).

Artikkeli paikkaa tätä tutkimuksellista aukkoa 1990-luvun alkoholipoliittisesta lehdistökirjoittelusta analysoimalla kuuden lehden kaikki alkoholiaiheet pääkirjoitukset vuosilta 1993–2000 (yhteensä 280). Tarkastelua jäsentävät erilaiset taustakysymykset: Millaisia siirtymiä alkoholipoliitiikan hallitsevissa tulkintakehyksissä tapahtui tutkittavana ajanjaksona? Hajosiko alkoholipoliitiikka pääkirjoituksissa moniksi eri politiikoiksi valtiojohtoisen alkoholipoliitiikan menettäessä uudelleenjärjestelyissä institutionaalisen vaikutusvaltansa? Miten lehdet liittoutuivat tai ajautuivat hankaukseen EU:n kanssa? Miksi järjestys- ja turvallisuuskäsitteet palasi monen vuosikymmenen jälkeen yhdeksi keskeiseksi uutta alkoholipoliittista tilannetta haltuun ottavaksi ”kehystykseksi”?

AINEISTON VALINTA, KERUU, KÄSITTELY JA SIINÄ ESIINTYVÄT PÄÄTEEMAT

Valitsin tutkimukseen mukaan neljä päivälehteä (Helsingin Sanomat, Aamulehti, Etelä-Saimaa ja Kauppalehti) ja kaksi iltapäivälehteä (Ilta-Sanomat ja Iltalehti). Kaikki lehdet ovat poliittisesti sitoutumattomia. *Helsingin Sanomilla* on nuoruusmaalainen tausta. Se irtaantui riippumattomaksi jo toisen maailmansodan jälkeen. *Aamulehdellä* on oikeistolainen tausta. Se julistautui poliittisesti neutraaliksi Helsingin Sanomia huomattavasti myöhemmin, vuonna 1992. *Etelä-Saimaa* edustaa historiallisesti keskustalaista väriä. Lehdestä tuli puolueeton vuonna 1993. *Kauppalehti* poikkeaa edellisistä siinä, että se jo nimensä mukaisesti ajaa talouselämän intressejä.

Helsingin Sanomat (levikki n. 451 000), *Ilta-Sanomat* (212 000) ja *Iltalehti* (123 000) ovat valtakunnallisia yleislehtiä. Aamulehti (135 000) edustaa sekä valtakunnallisuutta että Tampereen seudun paikallisuutta ja Etelä-Saimaaseen (35 000) suodattuu Lappeenrannan eli itärajan vaikutusten kannalta tärkeän rajaseudun paikalliselämä. Kauppalehti (85 000) on kiinnostava siksi, että tutkittavana ajanjaksona taloudelliset intressit haastoivat perinteisen sosiaali- ja terveyskysymyksiä painottaneen alkoholipoliitiikan. Siksi myös se erikoislehtenä valittiin tutkimukseen mukaan.

Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Aamulehti

ja Iltalehti ovat Suomen suurimpia lehtiä. Kauppalehti on myös laajalevikkoinen, Suomen kuudenneksi luetuin sanomalehti (<http://www.sanomalehdet.fi/fi/index.shtml>).

Koska halusin tutkia, miten alkoholipolitiikka on julkisuudessa käsitelty sekä ennen vuotta alkoholin voimaantumisen jälkeen, kokosin pääkirjoitusaineiston vuosilta 1993–2000. Tällä aikajänteellä sain myös mukaan kannanotot siitä, miten lehdistö suhtautui Eta-sopimuksen (1992) vaatimuksiin, EU-neuvotteluihin ja uuden alkoholilain valmisteluihin.

Käytin aineiston keruussa pääasiassa sähköisiä arkistoja. Niiltä vuosilta, joilta sähköiset arkistot puuttuivat tai joiden osalta sähköiset arkistot olivat puutteellisia, turvauduin mikrofilmeihin. Näin menetellen sain koottua aineistoon kaikki tutkittavana ajanjaksona julkaistut alkoholiaiheiset pääkirjoitukset.

Kun aineisto oli kerätty, se muokattiin ATLAS-ti-ohjelman mukaiseen muotoon, syötettiin ohjelmaan ja koodattiin temaattisesti. Koodaus tehtiin aineiston käsittelyn eli analyysin helpottamiseksi ja myös takeeksi siitä, että aineisto tulisi systemaattisesti huomioon otetuksi¹. Koodauksen jälkeen karsin aineistosta kaikki sellaiset pääkirjoitukset, joissa alkoholi mainitaan vain sivumennen: katsoin järjestyksessä niihin pääkirjoituksiin, joissa alkoholi esiintyy pääaiheena.

Taulukosta 1 näemme, millaisia pääteemoja kuuden lehden alkoholiaiheiset pääkirjoitukset käsittelevät vuosina 1993–2000. Vaikka kussakin pääkirjoituksessa esiintyy tavallisesti useita eri teemoja, teemat kokoa yhteen jokin johtoidea, ydinajatus tai hallitseva teema. Siksi kukin pääkirjoitus on luokiteltu taulukossa 1 ilmentämään ainoastaan yhtä pääteemaa.

Taulukosta 1 myös näkyy, kuinka paljon alkoholiaiheisiä pääkirjoituksia vuosina 1993–2000 julkaistiin tutkittavissa lehdissä: Helsingin Sanomissa 68, Aamulehdessä 82, Etelä-Saimaassa 53, Kauppalehdessä 15, Iltä-Sanomissa 37 ja Iltalehdessä 25.

Lähes puolet aineiston 280 pääkirjoituksesta argumentoi perinteistä saatavuutta rajoittavaa alkoholipolitiikkaa vastaan (monopoli ja rajoitukset: 137). Vastustusta esiintyy kaikkina vuosina ja kaikissa lehdissä, mutta vuodet 1996 ja 1997

näyttävät olevan erityisen kiihkeitä tässä suhteessa, lukuun ottamatta Etelä-Saimaata ja Iltalehteä.

Toinen keskeinen pääkirjoituksissa toistuva teema liittyy nuorisoon ja kasvatukseen (36). Kaikki lehdet, paitsi Kauppalehti, kirjoittavat alkoholista nuoriso-ongelmana. Kauppalehti keskittyy argumentoimaan pääkirjoituksissaan ainoastaan elinkeinointressien puolesta.

Kolmanneksi yleisimpänä pääteemana esiintyvät järjestys- ja turvallisuusongelmat (33). Niistä kirjoittelu lisääntyy tutkittavan ajanjakson loppupuolella. Mitä tämä tarkoittaa, selviää tuonnempana.

Liikennejuopumus on ollut aikaisempien tutkimusten mukaan (Piispa 1981) Suomen lehdistön pysyvä vakioteema, joka on toistuvasti nostettu kannanottojen kohteeksi. Vuosien 1993 ja 2000 välisenä aikana se osoittautuu neljänneksi yleisimmäksi teemaksi (18). Pääkirjoituksissa argumentoidaan muun muassa, pitäisikö ruorijuoppouden ja rattijuoppouden promillerajoja laskea vai ei.

Viidenneksi yleisimmäksi ongelmateemaksi (15) nousevat kokonaiskulutus ja saatavuuden rajoittaminen. Teemaa käsitellään pääkirjoituksissa pääteemana yllättävän vähän siihen nähden, että 1970-luvun puolivälistä 1990-luvun puoliväliin saakka Suomen virallinen alkoholipolitiikka oikeutettiin argumentoimalla, että kokonaiskulutuksen ja saatavuuden rajoittaminen edistää kansanterveyttä.

Jatkossa pureudun siihen, mitä yleisimpiin pääteemoihin sisältyy, tarkastelemalla ja analysoimalla pääkirjoituksia pysäytettyinä kertomuksina.

PÄÄKIRJOITUKSET PYSÄYTETTYINÄ KERTOMUKSINA

Pysäytetty kertomus on semioottinen makrorakenne, jonka avulla tuntematonta tulevaisuutta tehdään ennustettavaksi ja toimintaan kutsuvaksi. Tämä tapahtuu suuntaamalla yleisön keskuudessa vallitsevaa tulkintojen moninaisuutta kohti yhteisesti jaettua päämäärää. Tässä keskeistä on pyrkiä osoittamaan, kuinka uhkaava tilanne voidaan kääntää kaikkien eduksi, kunhan vain ymmärretään toimia tekstin ehdottamalla tavalla. Niinpä ei ole yllättävää, että pysäytetty kertomus esiintyy paitsi pääkirjoituksissa myös politiikassa, oppikirjoissa, tieteellisten tekstien johdannoissa, televisiomainonnassa, siellä, missä yleisölle halu-

¹Kiitän Ari Kahilampea avusta aineiston koodauksessa.

varassa alkoholipolitiikan oikeasta suunnasta on minäkin hetkenä argumentoitu, millä tavoin eri kehykset ovat korvautuneet, kerrostuneet ja/tai murtuneet (vrt. Peräkylä 1990, 158–159) ja millaisia sisäisiä rakenteellisia ja semanttisia siirymiä niiden käytössä on tapahtunut.

**ALKOHOLIONGELMIEN TUNNISTAMINEN JA
MÄÄRITTELY: MARKKINOIDEN,
NUORISOKYSYMYKSEN JA
JÄRJESTYSONGELMIEN RISTIPAINISSA**

Moraalisia vastakkainasetteluja tunnistava analyysi paljastaa, että monopoli ja rajoitukset -pääteema kytketään pääkirjoituksissa ennen kaikkea markkinoiden ja valtion välisen jännitteeseen (93, ks. taulukko 2), kamppailuun, joka ilmenee vuonna 1993 Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa seuraavasti:

OTE 1: MARKKINAT VS VALTIO

POHJOISMAISET alkoholimonopolit eivät saa armoa Euroopan yhteisön silmissä. Yhteisön jäseninä Suomi, Ruotsi ja Norja joutuvat purkamaan monopolinsa ja sallimaan vapaan kilpailun alkoholimarkkinoillaan. Kanta tehtiin täysin selväksi ruotsalaisille, jotka yhdessä norjalaisten kanssa halusivat säilyttää valtiolliset alkoholimonopolinsa ennallaan myös Euroopan yhteisössä. Ruotsalaiset vetosivat terveydellisiin ja sosiaalisiin syihin, mutta Euroopan yhteisön komissio ilmoitti tyyliä, että Ruotsi saa luvan hoitaa alkoholiongelmansa muilla keinoin. Monopoli ei komission mielestä ongelmia ratkaise. Suomi on toistaiseksi vain odotellut, millaisen vastaanoton ruotsalaiset ja norjalaiset saavat. Suomen alkoholipolitiikka on pikku hiljaa vapautunut, mutta yhä edelleen alkoholin tuonti, vienti, valmistus ja myynti ovat valtiollisen Alkon kaikkivaltaisia käsissä. (Helsingin Sanomat 11.7.1993)

Markkinoiden ja valtion välistä moraalista vastakkaisuutta pidetään kaikissa muissa paitsi Ilta-lehdessä alkoholipolitiikan perustavimpana jännitteenä. Markkinat vs valtio -vastakkaisuuden lisäksi monopoli ja rajoitukset -pääteema kytketään kuluttajan ja valtion (24) sekä kansalaisen ja valtion (13) välisiin jännitteisiin. Kuluttajilta Alkon monopolin tulkitaan vievän mahdollisuuden täysipainoiseen kuluttamiseen:

OTE 2: KULUTTAJA VS VALTIO

Jos Suomi liittyy EU:n jäseneksi, kuluttajille on luvassa lisää voittoja. EU-jäsenyyden myötä Suomi joutuu avaamaan rajat matkustajien lähes vapaalle alkoholin-

Kaavio 1. Pysäytetty kertomus

Pysäytetyssä kertomuksessa kertoja

- 1) tunnistaa jännitteen
→ vastakkainasettelut
- 2) osoittaa toiminnan suunnan
→ tarinalinja
- 3) oikeuttaa tehtävän yhtenä ja ainoana vaihtoehtona
→ tietolähteet

Pysäytetyn kertomuksen kulussa kertoja rakentaa subjektille valmiudet toimia, minkä jälkeen tarina pysähtyy.

tuonnille. Viinejä suomalainen saisi tuoda toisesta EU-maasta, jossa juomista on maksettu vero, peräti 90 litraa ja oluttakin huikeat 110 litraa. Tästä ei pidä innostua vielä liikaa. Unelma EU:n viinaparatiisista voi siirtyä muutaman vuoden päähän, jos Suomen viranomaisten tahto siirtymäajoista voittaa Brysselissä. Kehitys kohti eurooppalaista linjaa etenee silti koko ajan jäsenyydestä riippumatta. Edullisempaa alkoholia on tarjolla heti maaliskuun alusta tuoreen Eta-sopimuksen ansiosta. Hinnanalennus ei ole häikäisevä, mutta harvinainen Suomessa. Tähän asti alkoholipolitiikkaa on harrastettu vähemmän kuluttajia ajatellen. (Ilta-lehti 24.2.1994)

Kansalaisen näkökulmasta katsottuna rajoittava alkoholipolitiikka puolestaan loukkaa kansalaisen itsemääräämisoikeutta ja tulkitaan holhoavaksi. Samassa yhteydessä kritisoidaan toistuvasti virkamiestoimintaa:

OTE 3: KANSALAINEN VS VALTIO

Holhousaikojen paluutakin pelätään jälleen, eikä ivan perusteettomasti. Ovi on käynyt viime aikoina tiuhaan sekä Alko-konsernissa että siihen kuuluvissa yhtiöissä. Ammattihoitajia on lähtenyt paitsi yritysten johdosta myös niiden hallinnosta. Virkamiehet ovat samalla ottaneet vallan Alko-konsernin ja vähittäiskauppayhtiö Alkon hallituksissa. (Aamulehti 28.3.1998)

Markkinoiden, kuluttajan ja kansalaisen vastakkaisuudet valtiota vastaan ilmentävät saman, vapautteen liittyvän perusristiriidan eri aspekteja. Toiseksi yleisin pääteema, nuoriso, kytketään pääkirjoituksissa vastakkaiseen moraaliseen napaan: kontrolliin. Pääkirjoitusten kertojat eivät ole nuorten osalta huolissaan heidän vapautensa

jentymään. Humalaisten rellestely hautausmaalla ja kirkon liepeillä Porin ja Kotkan tapaan on häiriö, johon poliisin odottaisi puuttuvan. Laki ei ainakaan sitä estä, ellei virkavalta tulkitse uusia pykälää liian väljästi. Järjestyksenvalvonta pettää pahan kerran, jos juopporemmi saa rauhassa pitää pirskeitään leikkikentällä tai terrorisoida muita puiston käyttäjiä. (Helsingin Sanomat 2.8.1995)

Kokonaiskulutus ja saatavuus -pääteema ei vuosina 1993–2000 kytketä valtiollisen sääntelyn ja vapaiden markkinoiden väliseen jännitteeseen, kuten 1970- ja 1980-luvulla oli tapana. Sen sijaan vastuu kokonaiskulutuksen kasvun tuomista terveyshaitoista ankkuroidaan yksilöiden, kansalaisyhteiskunnan ja paikallisyhteisöjen kontolle (13).

On merkillepantavaa, että kokonaiskulutus ja saatavuus -pääteema ei enää tutkittavana ajanjaksona saa pääkirjoituksissa moraalisesti latautunutta, itsenäistä, alkoholipoliittisia toimia oikeuttavaa ja suuntaavaa asemaa, kuten se sai 1970- ja 1980-luvulla. Tässä mielessä lehdistö purkaa 1990-luvulla saatavuutta rajoittavalta valtiojohtoiselta alkoholipoliitikalta toimintavalmiudet. Sen sijaan vapaus-, nuoris- ja järjestyksidiskurssit ilmenevät pääkirjoituksissa moraalisesti latautuneina tarinalinjoina, jotka rakentavat päähenkilöiksi tunnistamilleen subjekteille valmiudet toimia. Millaisista aineksista nämä tarinalinjat tarkemmin ottaen rakentuvat ja miten ne kytkeytyvät toisiinsa, selviää seuraavaksi.

TARINALINJA 1:

ALKOHOLIPOLIITTIKAN VAPAUTTAMINEN

Pysäytettyinä kertomuksina pääkirjoitukset eivät ainoastaan kartoita ja määrittele ristiriitoja ja jännitteitä vaan myös jäsentävät subjektille toimintavalmiuksia ongelmien eliminoimiseksi. Keskeistä tässä ”paremman maailman rakentamisessa” on subjektin motivoiminen tehtävään, joka sisältää ainakin neljä toimintaa määrittävää modaalista komponenttia: velvoite, tahto (halu), osaaminen (kompetenssi) ja kyky (Sulkunen & Törrönen 1997). Velvoite voidaan tunnistaa kysymällä, kuka tai mikä antaa tehtävälle oikeutuksen. Taulukosta 3 on nähtävissä, että pääkirjoitukset velvoittavat subjektia toimimaan muun muassa vetoamalla EU:n asettamiin vaatimuksiin (116). Tekstissä velvoitteen aseman saavaa aktoria kutsutaan Pariisin koulukunnan semiotiikassa lähettäjäksi.

Tahto ilmenee subjektin ja objektin (päämäärän) välisessä suhteessa ja tuo esille, mikä tehtävässä on kulttuurisesti arvokasta. Pääkirjoitukset motivoivat ennen kaikkea viranomaisia ja poliitikkoja kanavoimaan haluaan ja tahtoaan alkoholipoliitikan vapauttamiseen (110), järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen (44) ja nuorten suojelemiseen (33).

Osaaminen ja kyky artikuloituvat puolestaan toiminnan keinoissa, auttajissa. Pääkirjoituksissa paremman maailman rakentamista edesauttavat sellaiset seikat kuin monopolin purkaminen (54), valistus (31), tuontikieltojen lakkauttaminen (26), lakien ja asetusten liberalisointi (21) ja saatavuuden rajoittaminen (21). Ne yhtäältä vahvistavat subjektin kompetenssia (valistus) tai toisaalta lisäävät hänen toimintakykyään laajentamalla vapausasteita (monopolin purkaminen, lakien liberalisointi) tai ehkäisemällä mahdollisuuksia ajautua vahingolliseen toimintaan (alkoholin saatavuuden rajoittaminen).

Toiminta ei koskaan ole itsestään selvää vaan jo lähtökohtaisesti – tullakseen kertomisen arvoiseksi – edellyttää, että päämäärän tiellä on esteitä ja vastuksia (MacIntyre 1984, 141), eli semiotiikan termein vastasubjekteja ja vastustajia. Pääkirjoitukset nimeävät vastasubjekteiksi ja vastuksiksi muun muassa suomalaisten humalahakuisuuden (69), viranomaistoiminnan (56), politiikat (44), kiellot/rajoitukset (22) ja rajojen puutteen (16).

Lisäksi päämäärää tavoitellaan jonkin tahon hyväksi, eli toiminnan ”hedelmät” pyritään siirtämään vastaanottajalle, joka on lähettäjän vastinpari, toinen puoli toiminnan moraalista velvoittavuudesta. Pääkirjoitukset motivoivat viranomaisia ja päättäjiä toimimaan esimerkiksi Suomen kansakunnan yhtenäisyyden ja pärjäämisen puolesta (139).

Edellä kerrotun pohjalta on käynyt ilmeiseksi, että aineistoa dominoi tarinalinja, jossa päämääräksi artikuloituu alkoholipoliitikan vapauttaminen ja jossa viranomaisille ja päättäjille rakennetaan toimintavalmiuksia toteuttaa tämä tavoite. Tarinalinjassa EU asettuu alkoholipoliitikan uudistamisen oikeuttajaksi, ylimmäksi auktoriteetiksi, joka antaa viranomaisille ja poliitikoille (subjekteina) oikeutuksen toimia. Päämäärinä esiintyvät alkoholipoliitikan vapauttamisen (110) ohella muun muassa vapaat markkinat (17) ja kuluttajan vapaus (13). Keinot vaihtelevat siten, että vaikka subjekteja motivoidaan ennen kaikkea

Taulukko 3. Pääkirjoitusten tarinalinjojen elementit (yli viisi mainintaa)

	Heisingin Sanomat	Aamulehti	Etelä-Saimaa	Kauppalehti	Ilta-Sanomata	Iltalehti
Vuosi	93 94 95 96 97 98 99 00	93 94 95 96 97 98 99 00	93 94 95 96 97 98 99 00	93 94 95 96 97 98 99 00	93 94 95 96 97 98 99 00	93 94 95 96 97 98 99 00
Toiminnan						
Voivottaja (lähetettävä)						
EU (Eca, Efta)	2 5 7 8 3	1 1 3 8 10	1 3 3 2 4 6 4 2	1 1 3 1 4 4 1 1	4 2 3 5 1 1 2 2	2 2 2 2 1 1 1 16
Järjestys ja turvallisuus	2 1 6 7	3 1 2 1 2 5 2	5 2 5 2 1 1 3		1 2 1 4 3 1	1 2 1 2 1 71
Hyvinvointi/kansanterveys	1 2 2 1 1 4	6 1 1 5 1 4 4	2 4 3 1 1		1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 51
Markkinat/yrityst/taalous	1 1 2 1 1 1	1 1 1 3 1 1	1 1 1 1 1 1		1 1 1 2 2	1 1 1 1 1 18
Kulttuurin edut		2 1 1			2	1 1 1 1 1 12
Päähenkilö (subjekti)						
Viranomaiset	1 2 5 4 3 5 5	4 2 12 9 3 7 6	4 1 7 3 1 1 1 1	1 1 1 1 1 1	2 1 3 4 1 4 3 2 2	2 3 3 1 1 1 124
Politiikot/eduskunta/hallitus	3 6 2 5 1 1	1 3 2 4 2 1	1 6 4 5 1 1 1 1	2 4 3 1 1	5 1 2 1 1 3 1 1	1 1 2 3 1 1 81
Kansalaiset/suomalaiset		4 2	1 3 2 1 1		1 1 1 2 1 1	1 1 1 1 1 24
Vanhemmat/perhe	3	1 2 1 1	1 1 1 1		1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 12
Markkinat/yrityst/taolisuus	1 2 1 1 1 1	1 1 1 1 1 2			1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 8
Polisi	1	1 1 1 1			1 1 1 1	1 1 1 1 1 6
Aikuiset			1 1 1 1 1 1			1 1 1 1 1 6
Päämäärä (tahdon kohde)						
Alkoholipolitiikan vapauttaminen	2 5 2 5 6	1 2 3 5 10 4 4 3	2 6 6 5 2 1	3 1 1 4 3	4 3 2 4 1 2 4 1 2 2	2 2 2 2 1 1 1 10
Järjestys ja turvallisuus	3 3 1 2 5 1	2 1 1 1 2 1 2 1	1 2 1 2 1 1 2		1 2 3 3 1 1 1 1 2	1 1 1 1 1 2 44
Nuorten suojelu	1 1 3 2 1	2 1 6 2 1 2 1 1	1 2 1 2 1 1 1		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 33
Terveyslaitosten ehkäisy	1 1 1 2 1 1	5 1 3 1 2 2 2	1 1 1 1 1 1 1		1 1 1 1 1 1 1 1 2	1 1 1 1 1 21
Vapaat markkinat	2 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 2 1 2			1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 17
Rakittuopumusten ehkäisy	1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 2 1 1			1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 13
Kulttuurin vapaus	1 2 1 3 2	1 1 1 1 1 1			2 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 11
Terveet elämäntavat						
Keinot						
Monopolin purkaminen	2 1 1 4	1 2 1 2 7 4 1	1 4 1 1 1 1 1 1	3 1 1 2	2 2 1 1 1 1 1 2 2	1 2 1 2 1 2 54
Valitus/informaatio	1 3 1 3 4	3 1 1 1 1 1 1 1	2 2 1 2 1 1 1 1		2 1 1 2 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 31
Tuontikieltojen lakkauttaminen	1 4 1 1	1 2 2 1 1 1 1 1	4 2 1 1 1 1 1 1	1 2	1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 26
Lain/asetusten liberalisointi	1 5 2	1 1 1 1 1 1 1 1	2 2 1 1 1 1 1 1		2 2 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 21
Saatavuuden rajoittaminen	1 1 2 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1	1 2 1 1 1 1 1 1	2	1 1 1 3 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 20
Alkoholiveron laskeminen	2 5	1 1 1 1 1 1 1 1	2 1 1 1 1 1 1 1		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 14
Lain/asetusten tiukentaminen	2	1 1 1 1 1 1 1 1	3 1 1 1 1 1 1 1		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 14
Kasvatus	1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1			1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 10
Valinnan vapauden lisääminen	1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1			2 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 10
Politiisin valvonnan tehostaminen	1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1			1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 10
Alkoholilin kohtuukäyttö	1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1	2 1 1 1 1 1 1 1		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 9
Yhteistyö paikallistasolla	1 1 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1			1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 8
EU:n kautta vaikuttaminen	1 1 1 1	3 1 1 1				1 1 1 1 1 8
Esteet/vastukset						
Huimalahakisuus	1 1 2 5 2	5 1 1 3 1 1 4	5 2 2 3 3 3 2 2		3 2 6 3 3 2 1 1 1	2 1 2 1 1 69
Viranomaisroiminta	1 1 2 5 1	2 2 1 5 6 2 1	1 3 1 1 1 1		1 1 4 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 56
Politiikot	5 1 4 3 1	1 1 1 1 1 1 1 1	1 4 2 3 1 1 2		2 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 2 44
Kiellet/rajoitukset	3 2 2 1 1 1	1 1 1 1 1 2 1 1	1 2 1 1 1 1 1 1		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 22
Rajojen puute	1 1 1 1 3 1 1	1 1 1 1 1 4 1 1	1 1 1 1 1 1 1 1		1 1 1 1 1 1 1 1 1	2 1 1 1 1 16
Alko	1 1 1 1	2 1 1 3 1 3 2	1 1 1 1 1 1 1 1		2 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 14
EU	1 1 1 1	1 2 2 1 1 1 1 1				1 1 1 1 1 11
Vääristyneet asenteet						
Vanhentuneet käytänteet						
Hyötyjä (vastaanottaja)						
Kansakunta/yhteiskunta	1 3 2 4 5 8 6	10 2 3 11 5 3 6 9	6 5 4 6 4 3 3		2 1 1 6 2 3 4 2 1 2 3	2 1 2 3 1 2 139
Markkinat/taolisuus	1 2 1 2 1 1	1 1 4 2 1 1 1 2 1 1	1 2 2 1 1 1 1 1 1	3 1 3 3 1 1	2 2 1 2 2 1 3 1 2	1 2 49
Kulttuurijat	2 2 1 2 1 1	1 1 2 5 2 1 1 1 2 1 1	1 1 4 2 1 1 1 1 1		2 1 1 2 3 1 1 1 1	2 2 3 1 1 47
Kansalaiset	2 2 3 5 5 3 1	1 1 1 2 1 2 1 1 2 1 1	2 1 1 2 1 1 1 1 1		1 1 1 1 1 1 1 1 1	1 1 1 1 1 34
Kaupunki	2 2 3 5 5 3 1	2 1 1 1 1 3 1 1 1 1 1 3				1 1 1 1 1 10

lisäämään yhteiskuntaelämässä negatiivisen vapauden aluetta (monopolin purkaminen, tuontikieltojen lakkauttaminen, lain/asetusten liberalisointi, alkoholiveron laskeminen, valinnan vapauden lisääminen), niin melko monessa tarinalinjan versiossa painotetaan myös kompetenssin rakentamista (valistusta, kasvatusta) eli vastuuta positiivisesta vapaudesta. Toiminnan esteinä ja vastuksina (vastasubjekteina ja vastuksina) esiintyvät monopolit suojeleva viranomaistoiminta, poliittinen toiminta, kieltävä kulttuuri, Alko ja EU. Kiinnostavaa on, ettei alkoholipoliittikkaa pureta globalisaation tai lokalisaation nimissä vaan pääasiassa uudistuksista hyötyvänä tahona pidetään kansakuntaa (139).

Tämä tarinalinja esiintyy kaikissa lehdissä vahvimpana tarinalinjana, mutta kussakin lehdessä hiukan erilaisin painotuksin. Lehtien konstruktiot alkoholipoliittikan vapauttamisvaatimuksesta myös vaihtelee ajallisesti, mikä ilmenee positio-muutoksina, joissa lehdet hienosäätävät kantaansa siitä, millaista toimintavalmiutta tehtävä edellyttää, kuka on toiminnan subjekti ja kenen kykyjä ja kompetensseja toiminnan pitäisi vahvistaa.

Helsingin Sanomat kannattaa vuodesta 1993 vuoteen 1998 saakka nopean vapauttamisen linjaa. Tänä aikana lehti kehottaa pääkirjoituksissaan viranomaisia ja poliitikkoja purkamaan monopolit vapaan kilpailun tieltä niin nopeasti kuin mahdollista vetoamalla Eta-sopimukseen ja EU-säädöksiin. Kaikkinaisen puolitiehen jääminen tai viivytely herättää pääkirjoittajissa kritiikkiä. Kun EU-tuomioistuimien hyväksyy Ruotsin vähittäismyyntimonopolin kauppias Franzénin häviöksi (23.10.1997), nopean vapauttamisen linjaa vahvistetaan argumentoimalla, että kehitys kohti vapaita markkinoita on väistämätöntä:

OTE 6: ALKOHOLIPOLIITTIKAN VAPAUTTAMISEN VÄLTTÄMÄTTÖMYYS

Väistämätön tosiasia on, että alkoholimonopoli murenee muuttaman vuoden sisällä omaan mahdollittomuuteensa. Siksi sosiaali- ja terveysministeriön jarrutusta on vaikea käsittää. Alkoholien tuontia ja tuotantoa on jo jouduttu vapauttamaan. Alko-konsernin pilkkomista suunnitellaan. Eduskunnan enemmistö on ollut valmis siirtämään viinit ruokakauppoihin. Kehitys kulkee vääjäämättä vapaampaan suuntaan. Miksi siis väistämättömät alkoholipoliittiset ratkaisut lykätään viime tinkaankun, kun ne voitaisiin tehdä harkitusti ja hyvässä järjestyksessä? EY-tuomioistuimen päätös ei estä millään tavoin Suomea etenemästä nopeammassa tahdissa ja vapauttamasta alkoholisäädöksiään omilla päätöksillään. (Helsingin Sanomat 24.10.1997)

Helsingin Sanomien nopean vapauttamisen linja kuitenkin murtuu vuosina 1998 ja 1999, joiden kuluessa se alkaa suhtautua suopeammin rajoituksiin, vaikka ei sinänsä muutakaan kantaansa monopolieihin. Vuonna 1999 ilmestyneiden pääkirjoitusten otsikot jo kertovat positio-muutoksesta: ”Vastuu ei kasvanutkaan juomisvapauden myötä” (14.6.1999), ”Katujuopotte-lulle rajat” (9.8.1999), ”Viina virtaa ja haitat kasvavat” (19.12.1999). Vuonna 2000 lehti ei enää kehota päättäjiä vapauttamaan alkoholipoliittikkaa.

Aamulehden positio on liikkuvampi kuin Helsingin Sanomien. Kuten Helsingin Sanomat myös Aamulehti tulkitsee Euroopan yhteisöihin liittymisen väistämättömäksi kehitysprosessiksi. Yhdentymisen seurauksena alkoholipoliittikka on liberalisoitava, mutta missä tahdissa ja milloin osin, siitä lehti esittää vaihtelevia tulkintoja. Vuonna 1993 Aamulehti hyväksyy kaikkien muiden Alkon monopolien lakkauttamisen paitsi vähittäismyyntimonopolin, jolle lehti velvoittaa viranomaisia ja poliitikkoja neuvottelemaan Brysselissä jatkoaikaa: muutoin terveyshaitat kasvavat eli kansalaisten toimintakyky heikkenee (AL 20.4., 16.6. ja 29.8.). Vuonna 1994 tapahtuu siirtymä liberaalimpaan suuntaan: päättäjiä kehoitetaan vapauttamaan viinit ruokakauppoihin kuluttajien vapauden ja eurotapojen nimissä (AL 1.4.). Vuonna 1995 lehden positio huojuu viivytelytaktiikan ja nopeamman vapauttamisen välillä. Toisaalta lehti esittää, ettei viimejää voida vielä vapauttaa ruokakauppoihin, koska tuoreen tutkimuksen mukaan suomalaiset juovat vielä humalahuokuisesti eli koska heillä ei ole vielä riittävästi kompetenssia hallita juomistaan (AL 14.5.). Toisaalta päättäjiä kannustetaan vapauttamaan ruokakauppoihin ”normaalit ruokaviinit ja kenties myös kaikki oluet. Se ei vielä merkittäisi kovin olennaista muutosta nykyiseen käytäntöön, eikä liioin aiheuttaisi kohtuuttomia ongelmia” (AL 15.11.).

Tasapainoilu viivytelytaktiikan ja nopeamman vapauttamisen välillä jatkuu vuosina 1996 ja 1997 mutta niin, että siirryttäessä vuoteen 1997 lehti alkaa kannattaa äänekkäämmin nopeamman vapauttamisen linjaa (AL 6.3., 25.6., 3.7., 8.7., 24.10.). Aamulehden levoton positioituminen liberalistiseen tarinalinjan ei merkitse kuitenkaan kritiikkiä EU:ta vastaan. Pikemminkin vuosina 1996 ja 1997 lehden EU-myönteisyys vain kasvaa (ks. taulukko 3).

Vuonna 1998 Aamulehden kanta pysyy melko johdonmukaisesti nopean vapauttamisen linjalta, kunnes vuosina 1999 ja 2000 positio ajautuu jälleen levottomaksi. Levottomuuden tuovat nuorisokysymys ja järjestyshäiriöt.

Etelä-Saimaa jakaa Helsingin Sanomien ja Aamulehden kanssa käsityksen siitä, että kuljemme väijäämättä kohti EU:ta eli vapaata kauppaa. Vuonna 1993 lehti kannattaa alkoholipolitiikan harkittua ja hidasta alasajoa, muun muassa siksi, että suomalaisten kompetenssi juoda hallitusti on vielä heikko: ”Eurooppalainen viinikulttuuri ei ole vielä ehtinyt sivistää suomalaisten juomatapoja. Tavat muuttuvat kyllä, mutta hitaasti. Nykyisin meillä viiniä juovat merkittävästi vain koulutetut nuoret aikuiset” (E-S 28.8.1993).

Varautunut positio vapauttamista kohtaan murtuu vuonna 1994, jonka kuluessa Etelä-Saimaa siirtyy suhteellisen vauhdikkaasti nopeitten uudistusten politiikkaan, jossa se kannattaa alkoholin tuontimonopolin lakkauttamista (E-S 13.1.), kilpailun vapauttamista alkoholipolitiikassa (E-S 11.6.), viinien laskemista maitokauppoihin (E-S 1.7.) ja kansalaisten holhoamisen lopettamista (E-S 16.7.).

Vuosina 1995 ja 1996 nopean vapauttamisen linja jatkuu. Etelä-Saimaa argumentoi, että vapauttaminen lakkauttaa salakaupan ja viinarallit (E-S 19.2.1995, 13.9.1995, 7.2.1996, 10.2.1996), edistää taloudellista toimintaa (E-S 29.8.1995, 16.6.1996) ja sivistää pitkällä aikavälillä juomatapoja (E-S 2.8.1996). Vuoden 1997 kuluessa usko liberaaliin alkoholipolitiikkaan kuitenkin hiipuu, sillä lehden mukaan näyttää siltä, että kompetenssi juoda hallitusti ei vapauttamisen myötä kasvanutkaan: kokonaiskulutus on nousussa ja humalahakuinen juominen voimissaan (E-S 22.9.1997). Tämän jälkeen alkoholiaiheisia pääkirjoituksia ilmestyy Etelä-Saimaassa huomattavasti vähemmän kuin aikaisemmin, vuosina 1998–2000 ainoastaan 7. Niissä otetaan kantaa pääasiassa alkoholihaittoihin. Kesällä 1999 pääkirjoituksessa ”Kaivetaan raittiusliike esiin jälleen naftaliinista” todetaan: ”Olutoikeuksia pidetään liiketoiminnan elinehtona, mutta moniarvoisessa yhteiskunnassa raittiuudellekin riittäisi markkinoita” (E-S 10.6.1999). Pääkirjoituksessa ”Viinan kirot eivät vapauttamalla vähene” taas moititaan suomalaisia: ”Meillä ei oikein taideta ymmärtää, että eurooppalaiseen (juoma)kulttuuriin kuuluu muutakin kuin metsäkonomainen rajoitusten raivaaminen” (E-S 26.7.1999).

Kauppalehti hyökkää lehdistä johdonmukaisesti saatavuutta rajoittavaa alkoholipolitiikkaa vastaan Eta-sopimuksen ja Euroopan yhdenytymisen nimissä. Lehden mukaan on selvää, että ”kehitys kulkee [– –] kohti monopoliastelmien purkua ja laajenevaa kilpailua” (KL 24.10.1997). Pääkirjoituksissa viranomaisia ja päättäjiä kehoitetaan toimimaan taloudellisen toimintakyvyn eteen argumentoimalla, että ”alkoholilainsäädännön nykyaikaistamisella ei välttämättä ole vahingollisia sosiaalipoliittisia seurauksia, vaikka moraalinvartijat niin väittävät. Valmistusmonopolin purkamisesta olisi hyötyä panimo- ja likööriteollisuudelle, mutta on vaikea nähdä, että seuraukset olisivat sosiaalipoliittisesti jollakin tavalla kohalokkaita” (KL 17.6.1993). Jatkettaessa viivytystaistelua vuodella tai kahdella ”kotimainen panimoteollisuus ajetaan [– –] vakaviin vaikeuksiin, mahdollisesti jopa konkurssiin” (KL 20.9.1996).

Myös Ilta-Sanomat konstruoi Euroopan yhdenytymisen väistämättömäksi kehityssuunnaksi mutta asemoituu tapahtumien kulkuun siten, että kannattaa aina vuoden 1996 lopulle saakka maltillisen ja harkitun vapauttamisen linjaa. Lehti perustelee positionsa sillä, että humalahakuinen kansa ei ole vielä valmis keskieuropalaiseen käytäntöön (esim. I-S 11.10.1994).

Vuoden 1996 loppupuolella Ilta-Sanomien kanta muuttuu liberaalimmaksi ja aina vuoteen 1999 asti lehti samastuu vahvemmin vapaiden markkinoiden näkökulmaan muun muassa ehdottamalla, että alkoholipolitiikka on aktiivisesti sopeutettava sekä tulossa olevaan kilpailuun (I-S 4.7.1997) että vapaan saatavuuden aikaan (I-S 9.4.1998). Mutta vuonna 1999 kirjoittelu vapaiden alkoholimarkkinoiden puolesta tyrehtyy, havaittujen ongelmien takia (I-S 12.3., 18.6., 17.9.).

Iltalehti on sanomalehdistä ainut, jonka asemoituminen pysyy läpi tutkittavan ajanjakson suhteellisen vakaana. Lehti kannattaa väijäämättömänä pitämänsä EU-kehitystä (ks. ote 2 edellä) samastumalla ennen kaikkea kuluttajien näkökulmaan. Lehden pääkirjoittajat rakentavat viranomaisille ja päättäjille valmiuksia laskea alkoholiveroa välittömästi, vapauttaa viinit nopeasti vähittäiskauppojen hyllyille ja säilyttää tax free -myynti (IL 8.12.1994, 7.10.1996, 25.10.1996, 9.12.1997, 10.1.1998, 3.12.1998, 28.1.1999, 26.5.2000).

**TARINALINJA 2:
POLIISILLE KEINOT POISTAA JÄRJESTYSHAITAT**

Alkoholipolitiikkaa vapauttamaan kehottavan markkinaliberalistisen puhettavan huippuvuodet ajoittuvat vuosiin 1996 ja 1997 kaikissa muissa lehdissä paitsi Etelä-Saimaassa ja Iltalehdessä (ks. taulukko 3). Etelä-Saimaa argumentoi myös vapaan alkoholikaupan puolesta, mutta huippuvuodet ajoittuvat vuosiin 1994, 1995 ja 1996. Iltalehti puolestaan edustaa kuluttajavetoista liberalismia.

Järjestys- ja turvallisuusongelmien lyödessä julkisuudessa läpi erityisesti vuosina 1999–2000 vaatimukset alkoholipolitiikan vapauttamisesta vaimenevat kaikissa muissa lehdissä paitsi Aamulehdessä ja Iltalehdessä. Samalla järjestys- ja turvallisuuskysymykset ajavat näkyvyydeltään vapauttamispuheen ohi (taulukko 3). Yhtenäiseksi, toimintaan kutsuvaksi tarinalinjaksi järjestys- ja turvallisuusongelman nostaa käsillä olevassa aineistossa alkoholin käyttö julkisella paikalla. Tarinalinja palautuu vuonna 1995 täytäntöön pantuun uuteen alkoholilakiin, joka salli siivon julkijuomisen. Helsingin Sanomat ja Etelä-Saimaa reagoivat vapauttamisen synnyttämiin julkisen tilan häiriöihin jo vuonna 1995.

Helsingin Sanomat kirjoittaa elokuussa 1995, että ”joitakin nuorisjoukoilta ja muilta ihmisryhmiltä näyttää jääneen tajuamatta, ettei alkoholi sovi joka paikkaan eikä päihtyneenä ole lupa käyttäytyä siivottomasti. Lain mukaan juoppottelu on kiellettyä, jos se häiritsee yleistä järjestystä” (HS 2.8.1995). Pääkirjoittajan mukaan kyse on kuitenkin ylimenokauteen liittyvästä lieveilmästä, ei aidosta ongelmasta. Siksi alkoholilakia ei tule tiukentaa. Joulukuussa 1995 lehti jatkaa samalla linjalla kehottamalla kaupunginvaltuustoa unohtamaan aikeet säädösten tiukentamisesta. Pääkirjoittajan mukaan ylhäältä asetetut rajoitukset eivät tehoa. Sen sijaan ”häiriköinti saadaan vähenemään, kun poliisi puuttuu siihen nykyistä tiukemmin. Poliisi on tässä asiassa ollut turhan suvaitsevainen” (HS 18.12.1995).

Myös Etelä-Saimaa vastustaa tiukennuksia: ”Pitihän se arvata. Juuri kun kansalaisille on annettu oikeus naukkailla alkoholijuomia julkisilla paikoilla, vaikkapa viiniä puistopiknikillä, sosiaali- ja terveystieteiden alaisen tuotevalvontakeskuksen virkamiehet miettivät jo kuumeisesti nautiskelukiellon palauttamista takaisin uuteen alkoholilakiin” (E-S 2.8.1995). Pääkirjoittajan mukaan julkijuominen ei ole riistäytynyt ongelmak-

si. Jos syntyy ongelma-alueita, ”[K]ielloista on [–] järkevintä sopia paikallisen asiantuntemuksen perusteella järjestyssääntöjä ajanmukaistamalla”, ei ministeriön puutteellisen paikallistuntemuksen perusteella. Muutamaa kuukautta myöhemmin Etelä-Saimaa kirjoittaa, kuinka Anjalankoskella ja Imatralla kunnallispoliitit ovat uudistamassa järjestyssääntöjä julkijuomisen kieltäväksi. Pääkirjoittajan mukaan kieltojen tie on vääriä linja. Oikea subjekti, jonka toimintakyky tulee vahvistaa, on poliisi (E-S 19.11.1995).

Aamulehti hyväksyy lehdistä ainoana julkijuoppottelun aidoksi ongelmaksi ennen vuotta 1999, mutta varauksin: ”Viime vuonna höltyneet lakipykälät ja kuuma kesä aiheuttivat sen, että juomia nautittiin vapaasti vähän joka paikassa. Nyt on palattu karuun pohjoismaiseen arkeen. Ravintoloiden aukioloaikoja on supistettu mm. Tamperella järjestyksikköjen takia. Kaupungin uuteen järjestyssääntöön puolestaan lisättiin kieltö nauttia alkoholia yleisellä paikalla häiriötä tai pahennusta aiheuttavalla tavalla. Lisäys on paikallaan, kunhan pahennuspykälää ei sovelleta liian tiukkapipoisella tavalla” (AL 13.1.1996).

Vuoden 1996 jälkeen julkijuomiskohu hautautuu muiden ongelmien alle useaksi vuodeksi, kunnes kesällä 1999 Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Aamulehti ja Iltalehti tunnustavat, että kyseessä on vakavampi ongelma kuin luultiin. Helsingin Sanomat kirjoittaa:

OTE 7: SIVISTYS EI SAAPUNUTKAAN VAPAUTTAMALLA

Valitettavasti suurta käännettä kohti sivistyneitä juomatapoja ei näy, vaikka kieltojen kumoamisesta on vuoden loppuun mennessä kulunut jo viisi vuotta. Pikemminkin lieveilmäot vain pahenevat. Kulkija joutuu väistelemään öriseviä kaljaporukoita yhtä hyvin Esplanadin puistossa kuin esikaupunkien juna-asemilla. Ihmisvirtsa löyhkää viikonloppujen tai kansanjuhlien jälkeen jalankulkutunneissa ja muiden kulkuväylien varsilla. Vakavinta on, että lapset seuraavat yhä useammin ympäristönsä juomisesimerkkiä hengenvaaralliseen myrkytykseen asti. Vaikka alaikäiset eivät lain mukaan saa ostaa, pitää hallussaan tai nauttia alkoholijuomia, poliisi tuntuu yleisen sallivuuden ilmapiirissä olevan voimaton. (HS 18.6.1999)

Tilanteen ollessa vakava Helsingin Sanomat kehottaa viranomaisia valmistelemaan lain, joka ”selvästi tuomitsee humalajuomisen julkisella paikalla ja antaa poliisille oikeuden sekä palauttaa järjestys että sakottaa rikkomuksista” (HS 18.6.1999). Samalla lain tulisi olla kuitenkin sel-

lainen, että hallittu piknikki-tyyppinen siivo julkijuominen sallittaisiin.

Myös Ilta-Sanomat kehottaa säätämään koko valtakuntaa koskevan lain, joka poistaisi kirjavat kunnalliset järjestyssäännöt kieltämällä julkisen juopottelun yhdenmukaisesti kaikkialla Suomessa: ”Alkoholikäytön kieltäminen järjestyssäännöillä on enemmän päättäjien sielunhoidollista askartelua kuin muutokseen johtavaa päätöksentekoa niin kauan kuin alkoholilaki sallii julkisen juomisen. Laki on aina järjestyssääntöä vahvempi, ja resurssipulasta kärsivällä poliisilla riittää niin paljon tekemistä lainrikkojien perässä, että sieltä ei kaksisia voimia irtoa ’järjestyssääntörikkokkoja’ paimentamaan. Ristiriita poistuu, jos eduskunta kieltää juopottelun julkisilla paikoilla lailla. Vasta silloin poliisilla on kunnollinen valtuutus puuttua asiaan” (I-S 18.6.1999). Iltalehti on hyvin samoilla linjoilla kuin Ilta-Sanomat (IL 16.6.1999, 4.8.1999). Samoin Etelä-Saimaa kannattaa järjestyslain uusimista sellaiseksi, että poliisi voi selkeästi puuttua nimenomaan häiriöjuomiseen sivistyneen eväretki-juomisen sijaan (E-S 6.9.2000).

Aamulehti kirjoittaa vielä kesäkuussa 1999 julkijuomisen kieltävän järjestyssäännön puolesta, mutta alkaa kesän loppupuolella kuitenkin suhtautua epäilevästi kunnalliseen järjestyksenpitoon. Epäilyn tuo tullessaan niin sanottu nollatoleranssi-hanke, joka aloitettiin Tampereella elokuussa 1999 keskusta-alueen siistimiseksi: ”Poliisin tehovalvonta Tampereen keskustassa viikonloppuiltaisin ja -öisin on jo heti alkuvaiheessa tuottanut kiitettävästi tulosta. Ydinkeskusta on rauhoittunut ja siistiytynyt silmin nähden. Mutta jo parina viikonloppuna on lähiöistä tullut poliisille paljon valituksia, että nuoret ovat siirtyneet niihin mellailemaan. Mennäänkö ojasta allikkoon, kun valvonta keskittyy pelkästään keskustaan? Jos poliisi tyytyy vain toteamaan, että valvontakampanja koskee koko kaupunkia, se ei paljon auta” (AL 31.8.1999). Paikallistoiminnan osoittautuessa ennustamattomaksi Aamulehti pistää toivonsa valtakunnalliseen toimintaan. Vuoden 2000 alussa se ilmaisee kannattavansa lakia, joka säätäisi koko maahan saman järjestyksen (AL 22.1.).

TARINALINJA 3: NUORTEN KASVATUS KUNNIAAN

Julkijuomisongelma transformoituu pääkirjoi-

tuksissa tarinalinjaksi, jossa lehdet kehottavat vi-ranomaisia (sisäasiainministeriötä) muotoilemaan uuden järjestyslain sellaiseksi, että se antaisi poliisille riittävän toimintakyvyn puuttua nimenomaan häiritsevään juomiseen. Samalla pääkirjoittajat painottavat kannanotoissaan, ettei piknikki-juomista tule kieltää. On merkillepantavaa, että tarinalinjassa vastasubjektiksi ja kontrollin kohteeksi määritellään toistuvasti nuoriso: ”Kadulla humalassa olutpulloineen heiluvat nuoret ja lapset muodostavat [– –] näkyvimmän esimerkin siitä, miten alkoholipolitiikan liberalisointi ei onnistunut” (AL 1.6.1999). ”Vaahtosammuttimen kokoisten miehen- ja naisenalkujen humalainen örveltäminen kaduilla on sietämätöntä ja pitkän päälle haitallista näille isänmaan toivoille itselleen” (I-S 17.9.1999). ”Yhteiskunnan täytyy osoittaa, etteivät julkijuopottelu ja porsastelu sen varjolla ole aikaisempaa vapaammasta ilmapiiristä huolimatta sallittuja. Erityisesti nuorille pitää antaa selkeä merkki sekä vapauden rajoista että huolenpidosta” (HS 14.6.1999).

Näin muodoin julkisen paikan järjestyshäiriöt palautetaan pääkirjoituksissa toistuvasti nuorten humalahakuiseen käyttäytymiseen, jonka ympärille rakentuu pääkirjoituksissa myös oma itsenäinen tarinalinja. Tässä tarinalinjassa nuoret näyttävät juovat vuosi vuodelta entistä enemmän tai entistä humalakuisemmin: ”nuorten alkoholinkäyttö on muuttunut entistä rajummaksi. Yhä useampi nuori ilmoittaa juovansa viinaa päästäkseen syvään humalaan” (I-S 19.9.1994); ”OSA LAPSISTA ja nuorista juo itsensä syvään humalaan niin usein, että asiantuntijat ennustavat uutta sosiaali- ja terveysuhkaa” (HS 10.3. 1996); ”Nuoret juovat enemmän kuin koskaan” (AL 19.10.1997); ”Jollei nykyään halua olla kaveriporukassaan erilainen nuori, on otettava osaa ryyppiskelyyn” (IL 10.11.1997); ”Eriyisen suureen huoleen [– –] antavat aiheita 14-vuotiaiden tyttöjen elämäntavoissa tapahtuneet muutokset. Tupakointi ja päihteiden käyttö on yleistynyt heillä rajusti” (AL16.5.1999); ”Humalajuominen on tuoreen terveystutkimuksen mukaan yleistynyt Helsingin koululaisten keskuudessa niin paljon, että siitä on tullut nuorten pahin terveysuhka” (HS 6.11.2000).

Nuorten humalahakuisen juomisen tulkitaan juontavan siitä, että vanhemmat eivät kykene asettamaan lapsilleen rajoja:

On outoa, että vanhemmat eivät havahdu huomaamaan, mitä heidän lapsilleen on tapahtumassa. He tuntevat sietävän nuorten juomista melkein kuinka pitkälle tahansa puuttumatta siihen. Peilautuuko vanhempien asenteessa koko yhteiskunnan höltynyt suhtautuminen alkoholin käyttöön? Olutteltat ja kaljamukithan kuuluvat nykyisin itsestään selvinä niin urheilukilpailuihin kuin koko perheen yleisötapahtumiin. Vai heijasteleeko se epävarmuutta kasvattajina, sitä, että arastellaan asettaa rajoja lapsille? Viinasta puhuminen ja rajojen määrääminen sen käytölle eivät ole vanhemmille helppoa. Siinä jos missä syntyy tilanteita, joissa ollaan tiukasti napit vastakkain nuoren kanssa ja ovet paukkuvat. Silti kannattaa yrittää. Kun nuori tietää, että vanhemmilla on selkeä kanta hänen alkoholin käyttöönsä, se antaa hänelle turvallisuutta ja tiedon siitä, että hänestä välitetään. (AL 19.10.1997)

Lehdet tarjoavat toinen toisensa jälkeen subjektin paikkaa vanhemmille, joita velvoitetaan ja motivoitetaan palauttamaan nuoret takaisin terveiden elämäntapojen piiriin: ”Vanhemmat on saatava havahtumaan riittävän ajoissa siitä, että heidän tapansa huolehtia lapsistaan ei ole riittävä ja on vaarassa johtaa sosiaaliviranomaisten toimesta lasten huostaanottoon” (IL 15.8.1997). ”Avainasemassa ovat nuorten vanhemmat, jotka omalla esimerkillään voisivat helpottaa tilannetta” (E-S 4.12.1995). ”Oikea valistus tapahtuu siellä [kotona], ei viranomaisten kanssa käytävissä keskusteluissa” (E-S 27.6.1997). ”Ennaltaehkäisyn perusta on rakastava ja lapsikeskeinen kasvatusta. Se ei ole hemmottelua eikä välinpitämättömyyttä, johon nykynuorten osalta on usein sorruttu. Vanhempien täytyy asettaa lapsen toiminnalle pienestä asti kehitystasoon sopivia rajoja ja tavoitteita” (HS 22.12.1998).

Toisaalta lehdet myös korostavat, että vanhemmat eivät yksin kykene kasvattamaan nuoria yhteiskuntakelpoisiksi: ”Koulukuri on palautettava kunniaan; opettajille on annettava välineet tähän” (AL 16.4.1996). On rakennettava ”laaja-alaista yhteistoimintaa yli hallintokuntarajojen yhteistyöryhmien” (AL 15.8.1998) ja vapaaehtoisjärjestöjen avulla. ”Opetusväki, kouluterveydenhuolto ja vanhemmat joutuvat miettimään, miten jarruttaa vahingollista kehitystä” (HS 6.11.2000). ”Koululaitos, poliisi ja sosiaaliviranomaiset ovat kovan paikan edessä. Tiedottamista alkoholin vaaroista on lisättävä ja tehostettava” (E-S 15.8.1996).

Matti Piispan mukaan Alkon auktoriteetti pääkirjoitusten tietolähteenä oli 1970- ja 80-luvulla vahva. Pääkirjoituksissa argumentoitiin Alkon tarjoaman tiedon varassa, seuraamalla yhtiön julkaisemia tilastoja, hallintoneuvoston kertomuksia ja haittatutkimuksia (Piispa 1981, 136 & 1991, 61). Vuosien 1993 ja 2000 välisenä aikana Alkon auktoriteetti tietolähteenä murenee lähes olemattomiin tarinalinjaa 3 lukuun ottamatta (ks. taulukot 4a ja 4b).

Alkoholipolitiikan vapauttamisen tarinalinjassa positiivisina, totuutta palvelevina tietolähteinä lehdet käyttävät EU:ta, elinkeinointressien edustajia (kuten Päivittäistavarakauppa ry:tä, Kaupan Keskusliittoa, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliittoa) ja Alkon pääjohtajaa (erityisesti Ilkka Suomista). Sanomattakin on selvää, että pääkirjoitusten kertojat vahvistavat näiden tahojen päätökset, käsitykset ja kokemukset totuudenmukaisiksi silloin, kun ne puoltavat alkoholipolitiikan vapauttamista.

Negatiivisina, virheellistä kantaa edustavina tietolähteinä esiintyvät puolestaan sosiaali- ja terveysministeriö, Alkon edustajat, alkoholipoliittinen tutkimustieto ja poliitikot varsinkin silloin, kun heidän päätöksensä ja tietonsa sotivat alkoholipolitiikan vapauttamista vastaan. Erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön kannanottoja kritisoidaan kaikissa lehdissä.

Järjestystä palauttavassa tarinalinjassa viranomaisten ja poliitikkojen kannanottoihin ja toimintaan suhtaudutaan huomattavasti myönteisemmin. Pääkirjoituksissa näitä toimijoita lainataan sekä positiivisina että negatiivisina tietolähteinä: positiivisina silloin, kun he ymmärtävät päätöksissään ”keskiluokkaista” yksilöllistä makua, negatiivisia silloin, kun he äityvät liikaa holhoamaan. Myös poliisin päätöksiin, tietoon ja toimintaan suhtaudutaan kaksijakoisesti: kun se pistää nuorisoa kuriin, sitä kannustetaan, mutta kun se innostuu liialliseen valvomiseen, sen valtaa halutaan rajoittaa.

Nuorison ongelmajuomista käsittelevä tarinalinja on tarinalinjoista ainoa, jossa lehdet luottavat vahvassa mielessä tutkimustietoon. Erityisesti Stakesin tuottama tieto, erilaiset terveys- tutkimukset ja lehtiä omat kyselyt saavat totuuden puhujan aseman ongelman konstruimisessa.

Taulukko 4a. Pääkirjoitusten tietolähteet: + tieto (tietolähteet, joista yli kolme mainintaa)

	Helsingin Sanomat			Aamulehti			Etelä-Saimaa			Kauppalehti			Ilta-Sanomata			Iltalehti															
	93	94	95	96	97	98	99	00	93	94	95	96	97	98	99	00	93	94	95	96	97	98	99	00							
Tietolähde (+)																															
EU/Eta	2	5	1	3	7	2	2	1	1	4	5	1	2	2	3	3	3	2	1	4	2	2	4	1	1	2	3	2	1	1	88
Tutkimus	1	1	3	2	2	3	3	4	2	4	2	4	6	10	2	4	2	5	1	1	3	1	6	1	3	3	1	1	1	1	83
Elinkeinointressien edustajat				2	6	1	1	1	1	2	6	1	1	2	1	1	2	1	1	1	3	2	1	2	1	1	1	1	1	1	38
Hallitus/eduskunta/politiikot	3	1	1	1	1	3	3	2	4	2	3	2	4	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	33	
Viranomaiset	1	1	1	1	2	3	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	24	
Alkon pääjohtaja/Alko				1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	17
Poliisi				1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8

Taulukko 4b. Pääkirjoitusten tietolähteet: – tieto (tietolähteet, joista yli kolme mainintaa)

	Helsingin Sanomat			Aamulehti			Etelä-Saimaa			Kauppalehti			Ilta-Sanomata			Iltalehti																	
	93	94	95	96	97	98	99	00	93	94	95	96	97	98	99	00	93	94	95	96	97	98	99	00									
Tietolähde (–)																																	
Hallitus/eduskunta/politiikot	1	1	2	6	1	1	1	1	3	2	2	1	1	1	1	3	3	3	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	4	52	
Viranomaiset	3	4	2	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	3	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	50	
Sosiaali- ja terveysministeri(öt)	2	5	1	5	1	1	1	1	6	4	1	1	1	1	1	3	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	46	
EU/Eta				1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14	
Alkon pääjohtaja/Alko				1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
Tutkimus	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8	
Elinkeinointressien edustajat				1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	7	
Poliisi				1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	

LOPUKSI

Tulkintakehykset tai puhetavat, joita käyttämällä ja joihin erityisellä tavalla sitoutumalla pääkirjoitusten kertojat kehottavat viranomaisia ja päättäjiä rakentamaan parempaa yhteiskuntaa, eivät ole esineen kaltaisia, vuoro vaikutustilanteelle ulkoisia rakenteita. Pikemminkin ne ovat vuoro vaikutuksessa pala palalta kehkeytyviä ja hetki hetkeltä rekonstruoituvia kehyksiä (Davies & Harré 1990, 55), jotka kertoja sitoo argumentissaan väliaikaisesti erityisiin kategorioihin, tarinalinjoihin ja tietolähteisiin. Kyse on prosessista, jossa kehysten konstrukto tilanteista ja tapahtumaketjuista on alituisen uudelleentulkinnan eli purkamisen, vahvistamisen ja/tai muuntamisen kohteena. Muutokset kehysten sisäisessä koostumuksessa ja niiden keskinäisissä suhteissa ilmentävät yhteiskunnallisissa voimasuhteissa tapahtuvia siirtymiä ja heilahteluja.

Edellä esitetty analyysi on tuonut esille, että lehtien alkoholipoliittista pääkirjoittelua hallitsi liberalistinen vapauttamiskehys vuosina 1993–1997. Lehdet argumentoivat alkoholipoliittikan vapauttamisen puolesta vastustamalla kokonaiskulutusta säätelevää, kansanterveydellistä argumenttia. Vapauttamista vaativan puhettavan huippuvuodet ajoittuvat erityisesti vuosiin 1996 ja 1997. Näyttää siltä, että lehdet tulkitsivat uuden alkoholilain merkinä siitä, että alkoholipoliittikan ”täydellinen” vapautuminen on jo hyvin lähellä. Liitossa EU:n kanssa lehdet innostuivat purkamaan legitimitteettiä valtiojohto iselta rajoittavalta alkoholipoliittikalta ja kiihdyttämään vapauttamisprosessia.

Franzénin tapaus lokakuussa 1997 oli kova isku vapauttamisvaateille: EU-tuomioistuin ei pitänytkaan Ruotsin alkoholimonopolia EU-säädösten vastaisena. Yhtäältä lehdet reagoivat odottamattomaan päätök-

seen tulkitsemalla kehityksen kohti vapaita markkinoita ennalta määrätyn ja vääjäämättömäksi (ks. ote 6 edellä). Siksi lehdet korostivat, että EU-tuomioistuimen päätökseen ei kannata sitoutua vaan Suomen on vapauduttava kilpailulle omilla päätöksillään. Toisaalta alkoholimonopolin purkamista käsittelevien pääkirjoitusten määrä laski vuosina 1998, 1999 ja 2000, jopa tyrehtyi. Samanaikaisesti alkoholihaitat alkoivat saada lehdistössä lisää näkyvyyttä, mikä myös vei terää pois monopolin vastustamiselta.

On merkillepantavaa, että alkoholipolitiikan vapauttamista ei vuosina 1993–1997 vaadittu ensisijaisesti sen nojalla, että rajoitusten lakkauttaminen sivistäisi suomalaisten humalahakuiset juomatavat eurooppalaisiksi. Sivistysargumentti esiintyy pääkirjoitusten maailmoissa vahvana kerroksena, mutta alkoholipolitiikan vapauttamista ei vaadittu niinkään vetoamalla sivistyneen juomisen ja sivistymättömän juomisen väliseen jännitteeseen, vaan pikemminkin argumentoimalla, että alkoholipolitiikan liberalisointi tehostaa taloudellista toimintakykyä. Markkinaliberalismi eli kauppapolitiikka ajoi kulttuuristen tekijöiden edelle. Vetoamalla ennen kaikkea vapaisiin markkinoihin pääkirjoittajat purkivat perinteiseltä valtiojohtoiselta alkoholipolitiikalta subjektiivisuuden. Yllättävää on, että toimijuutta ei purettu globalismin tai lokalismin hengessä vaan kansakunnan rakentamisen nimissä.

Alkoholipolitiikan vapauttaminen toi kuitenkin mukanaan ongelmia, jotka julkisuudessa kanavoituivat julkisen tilan häiriöihin ja nuorisokäytöksiin. Aluksi julkisessa tilassa havaittu häiriökäyttäytyminen kategorisoitiin ohimeneväksi lieveilmiöksi. Lehdet painottivat vuosina 1995 ja 1996, että vapaus vaatii koeaikansa, minkä vuoksi lakia ja säädöksiä ei tule tiukentaa. Muutamia vuosia myöhemmin lehdet tekivät uuden tilan-earvion. Koska vapaus ei tuonutkaan mukanaan kompetenssia juomatapoihin, lehdet vaativat, että kansalaisten toimintavapauksien (ilmaisu)-aluetta on rajoitettava. Samassa yhteydessä sivistysargumentti nousi taustapremissin asemasta negatiiviseksi vastakuvaksi, jota vasten lehdet taipuivat hyväksymään tiukennukset.

Uusi tilanearvio ei merkinnyt kuitenkaan sitä, että lehdistö olisi ryhtynyt palauttamaan perinteiselle valtiojohtoiselle alkoholipolitiikalle toi-

mintakykyä. Lehtien mukaan vanhalle kieltojen tielle ei ole paluuta. Sen sijaan lehdet argumentoivat resursseja ja institutionaalista valtaa poliisille. Samalla vuosina 1998–2000 alkoholipolitiikka määrittyy pääkirjoituksissa yhä voimakkaammin poikkeavien ryhmien käyttäytymistä koskevaksi kontrollipolitiikaksi, jonka erityiskohteena on nuoriso. Olisi voinut kuvitella, että julkijuomisongelmat vahvistaisivat paikallistoimintaa. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Kunnallisten järjestysääntöjen kannattamisen sijaan lehdet kehottavat viranomaisia ja päättäjiä pistämään ongelman (nuorison) kuriin säätämällä valtakunnallinen laki poliisin avuksi.

Jos vuosina 1993–2000 nuoret asemoidaan pääkirjoituksissa julkisen tilan häiriötekijäksi, niin heidät tulkitaan nuorison humalajuomista käsittelevässä itsenäisessä tarinalinjassa myös kasvatusongelmaksi. Tässä tarinalinjassa subjektiivisesti tunnustetaan yhtäältä vanhemmat, joita motivoidaan asettamaan nuorille rajat kuria pitävällä kasvatuksella ja rakastavalla huolenpidolla. Toisaalta tarinalinjassa vanhempia ja julkisen sektorin toimijoita velvoitetaan tekemään keskenään yhä enemmän yhteistyötä. Vanhempien, perheiden ja paikallisyhteisöjen ei uskota yksin pärjäävän kasvatustehtävässä, vaan pääkirjoituksissa perinteistä hyvinvointivaltiokoneistoa kanavoidaan eriyttämään ja rajaamaan toimiaan kyseisten toimijoiden avuksi. Tässä mielessä lehdet avaavat kasvatusta, perhedynamiikkaa ja lähiyhteisötoimintaa läpivaltioistumiselle: pääkirjoituksissa viranomaisia kehoitetaan toteuttamaan tiiviissä yhteistyössä ”kansalaisyhteiskunnan” kanssa sosiaalipoliittisia ohjelmia, joissa pahoinvoivaa nuorisoa, neuvottomia vanhempia ja julkisen tilan krapulaa potevia paikallisyhteisöjä muokataan vastuullisiksi ja itseään hallinnoiviksi.

Nuorten humalajuomista ei pidetä pääkirjoituksissa pelkästään merkinä vanhempien kasvatustuun katoamisesta, vaan oire viittaa myös elämänmuotomme kiihkeään rytmiiin. Lehdistö tuntuu tulkitsevan vuosituuhannen taitteen suurimmaksi uhkakuvaksi yhteiskunnan, jossa työkiireet ja itsensä toteuttamisen ihanne synnyttävät yhteisöllisiä siteitä tuhoavaa individualismia, jota nuoret oirehtivat. Siksi meitä on aktivoitava vastuuntuntoisiksi ja vastuuta kantaviksi, niin vanhempina (aikuisina) kuin kansalaisina.

KIRJALLISUUS

Bruun, Kettil & al.: Alkoholipolitiikka. Kansanterveydellinen näkökulma. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja No. 26. Forssa: Aurasen Kirjapaino, 1975

Curran, James: Mass Media and Democracy: A Reappraisal. P. 82–117. In: Curran, James & Gurevitch, Michael (eds.): Mass Media and Society. London, New York, Melbourne, Auckland: Edward Arnold, 1991

Davies, Bronwyn & Harré, Rom: Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour* 20 (1990): 1, 43–63

Greimas, A. J. & Courtés, Joseph: Semiotics and Language: An Analytical Dictionary. Bloomington: Indiana University Press, 1982

MacIntyre, Alistair: The Virtues, the Unity of Human Life, and the Concept of Tradition. P. 125–148. In: Sandel, Michael (ed.): Liberalism and its Critics. New York: New York University Press, 1984 [1981]

Mäkelä, Klaus: Alkoholipoliittisen mielipideilma-
ston vaihtelut Suomessa 1960- ja 70-luvulla. Tutkimus-
seloste 98. Helsinki: Alkoholipoliittinen tutki-
muslaitos, marraskuu 1976

Peräkylä, Anssi: Kuoleman Monet Kasvot. Identiteettien tuottaminen kuolevan potilaan hoidossa. Tampere: Vastapaino, 1990

Piispa, Matti: Alkoholi, Huumeet ja Media. Viisi tapaus-
tutkimusta päihdevalistuksen mahdollisuuksista. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus, 1999

Piispa, Matti: Alkoholiliberalismin suuri linja. Tutkimus lehdistön alkoholipoliittisista kannanotoista. Tampere: UKK-instituutti, 1991

Piispa, Matti: Raittiuskasvatuksesta alkoholivalistukseen. Suomen sanomalehdistön alkoholikirjoittelun linjat vuosina 1951–1978. Tutkimus-
seloste 146. Helsinki: Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos, maaliskuu 1981

Rantanen, Teemu: Lehtien huumekirjoittelu. Alkoholipolitiikka 62 (1997): 3, 201–215

Sulkunen, Pekka & Törrönen, Jukka: The production of values: the concept of modality in textual discourse analysis. *Semiotica* 113 (1997): 1/2, 43–69

Törrönen, Jukka: Tiellä orjuuteen. Analyysi Friedrich Hayekin yhteiskuntapoliittisesta manifestista. *Janus* 7 (1999): 4, 305–321

Törrönen, Jukka: Intohimoinen teksti. Pysäytetty kertomus suostuttelun makrorakenteena. S. 221–247. Teoksessa: Sulkunen, Pekka & Törrönen, Jukka (toim.): Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Helsinki: Gaudeamus, 1997

Törrönen, Jukka: Liberalistisen ja hyvinvointivalttiollisen puhettavan vastavedossa. Vaikuttajat kahta pääkirjoitusta tulkitsemassa. Alkoholipolitiikka 60 (1995): 5, 308–322

Yhteiskunnan muutos ja alkoholipolitiikka. Vuoden 1987 alkoholikomitean mietintö. Komiteamietintö 1989: 1. Helsinki 1989.

ENGLISH SUMMARY

Jukka Törrönen: Positions on alcohol control policy in the Finnish print press 1993–2000 (Lehdistön alkoholipoliittinen asemoituminen vuosina 1993–2000)

Using editorial materials from six Finnish newspapers in 1993–2000, the article traces the emergence and development of 'new' discourses and practices of alcohol control policy. I have two main questions: First, how did these newspapers take part in and commit themselves to the revision of national alcohol policy and second, once the more liberal policy was in place, how did they begin to address problems related to alcohol use.

The data were mainly collected from electronic archives; where such archives were not available or where they were incomplete, the data were obtained from microfilms. The material thus comprised all alcohol-related editorials published during the period under review. During 1993–2000 the six newspapers published a total of 280 editorials on issues of alcohol control policy: *Helsingin Sanomat* 68, *Aamulehti* 82, *Etelä-Saimaa* 53, *Kauppa-lehti* 15, *Ilta-Sanomat* 37 and *Ilta-lehti* 25.

I approached the editorials as arrested narratives: my purpose was to see how these narratives employed the discursive elements of moral juxtaposition, building a better world, and truth.

During 1993–1997 the argumentation in the editorials was dominated by calls for greater liberalisation. The newspapers argued for a more liberal alcohol pol-

icy by taking a firm stance against the public health argumentation aimed at regulating overall consumption. The liberalisation discourse was at its strongest in 1996 and 1997.

However, the liberalisation of alcohol control policy threw up completely new problems that had to do with public order and the youth issue. In 1998–2000 questions of order and security were already receiving greater visibility than the liberalisation discourse. However this did not mean that the print press in Finland began to call for the reinstatement of traditional state-governed alcohol control policy. The newspapers maintained there was no return to the old ways of prohibition. Instead, they insisted that the police needed to be given more resources and institutional powers. At the same time alcohol policy was more and more clearly defined in the editorials in terms of controlling the behaviour of deviant groups, and youths in particular. One might have expected to see the problems with drinking in public places increase and intensify local activity, but this did not in fact happen. Instead of throwing their weight behind municipal ordinances, the newspapers urged the authorities and decision-makers to get to grips with the problem (i.e. the youth) by introducing national legislation that would give the police the powers they needed.

On the one hand the tendency of young people to drink to inebriation was seen not only as a public order problem but also as a symptom of the hectic pace of modern life and the failure of parents to take re-

sponsibility for raising their children. In this respect the editorials took it upon themselves to encourage parents to impose limits on youngsters by means of both discipline and loving care. On the other hand, they called upon both parents and the public sector to work more closely with one another. It was not believed that parents, families and local communities could cope with the task of raising youngsters all by themselves, but the traditional welfare state machinery was called up-

on to lend its support. In this sense the newspapers opened up the domains of education, family dynamics and local community to ever greater state influence: the editorials urged the authorities to work closely with 'civil society' to implement social policy programmes that would support the discontent youngsters and their helpless parents and the hung-over local communities towards a stronger sense of responsibility and self-governance.

KEY WORDS:

Alcohol policy, newspapers, editorials, narratives, attitudes, frames of interpretation, liberalisation, alcohol culture, youth problems, alcohol-related harm, Finland